

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Фінансів

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

\_\_\_\_\_ Волохова І.С.

“    ” \_\_\_\_\_ 20\_\_ р.

**ВИПУСКНА РОБОТА**

на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності «Фінанси та кредит»

за темою:

«Європейська модель державного фінансового контролю»

**Виконавець**

Студент ЦФЗН

Каїм О.О.

/підпис/

**Науковий керівник**

к. е. н., ст. викл.

Богатирьова Є.М.

/підпис/

Одеса 2018

## ЗМІСТ

|                                                                                                                     |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| <b>ВСТУП</b> .....                                                                                                  | 3  |
| <b>РОЗДІЛ 1. Теоретико-правові засади державного фінансового контролю</b> .....                                     | 6  |
| 1.1 Сутність та роль державного фінансового контролю .....                                                          | 6  |
| 1.2 Форми, види та методи державного фінансового контролю .....                                                     | 12 |
| 1.3 Моделі державного фінансового контролю та організаційно-правові аспекти його здійснення в Україні.....          | 23 |
| <b>РОЗДІЛ 2. Аналіз ефективності державного фінансового контролю в Україні</b> .....                                | 33 |
| 2.1 Моніторинг контрольно-перевірочної роботи Державної Аудиторської Служби України.....                            | 33 |
| 2.2 Аналіз діяльності Рахункової Палати України.....                                                                | 41 |
| 2.3 Оцінювання ефективності контрольно-перевірочної діяльності органів державного фінансового контролю України..... | 49 |
| <b>РОЗДІЛ 3. Вектори вдосконалення державного фінансового контролю в Україні</b> .....                              | 54 |
| 3.1 Адаптація європейського досвіду організацій державного фінансового контролю в Україні .....                     | 54 |
| 3.2 Напрями вдосконалення державного фінансового контролю в Україні.....                                            | 69 |
| <b>ВИСНОВКИ</b> .....                                                                                               | 76 |
| <b>СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ</b> .....                                                                             | 79 |

## ВСТУП

Питання організації контролю за суспільними фінансами грають найважливішу роль в житті будь-якої держави, а добре налагоджена система контролю є невід'ємною частиною ефективно функціонуючого суспільства.

Проблема підвищення ефективності державного фінансового контролю в зв'язку з об'єктивною необхідністю виведення України на траєкторію сталого зростання стає однією з найважливіших. Від того, яким чином в суспільстві вирішено питання організації фінансового контролю, багато в чому залежить те, якими шляхами, якими темпами буде здійснюватися його розвиток, як держава буде забезпечувати соціально-економічний добробут своїх громадян і багато іншого.

Огляд теоретичних та практичних аспектів методології і організації фінансового контролю свідчить, що проблеми розвитку фінансового контролю на макро– та мікрорівні досліджували такі відомі українські вчені, як: Н. Обушна, В. Загорський, В. Базилевич, О. Барановський, І. Басанцов, О. Василик, Т. Васильєва, Н. Виговська, В. Геєць, В. Глущенко, В. Дем'янишин, І. Дрозд, В. Загорський, Л. Іващенко, Є. Іонін, М. Каленський, О. Кириленко, О. Кириченко, О. Ковалюк, В. Кравченко, А. Крисоватий, М. Крупка, В. Корнєєв, Л. Лисяк, Е. Лібанова, С. Лобозинська, А. Мамишев, І. Микитюк, В. Невідомий, Ю. Пасічник, Н. Рубан, В. Рудницький, С. Пирожков, В. Савченко, Л. Савченко, В.Симоненко, О. Стефанишин, І. Стефанюк, В. Федосов, М. Чумаченко, О. Шевчук та ін.

Дослідження монографічної літератури дало можливість виявити, що серед науковців немає спільної думки передусім, з вихідних понять контролю, фінансового контролю та їх механізмів. У законодавчих і нормативних актах зустрічається неоднозначність тлумачень термінології, визначень та їх неузгодженість чи навіть призначення. Така ситуація призводить до

недостатньо аргументованого розподілу контрольних повноважень між різними контролюючими органами, дублювання контрольних заходів, надмірне перевантаження перевірками і ревізіями одних об'єктів і безконтрольність інших. Тому основну увагу в роботі зосереджено на теоретичних і методичних аспектах створення єдиної системи державного фінансового контролю, формування її як цілісної системи, вдосконалення законодавчої бази та визначення і утвердження вищого органу державного фінансового контролю. Для сучасного розвитку системи державного фінансового контролю в Україні необхідні дослідження зарубіжного досвіду, які нададуть змогу адаптувати передовий світовий досвід до умов національної економіки, сприятимуть інтеграції контрольних дій на міжнародному рівні. Заслуговує на увагу також досвід розвинених країн у даній сфері, який розкритий у працях Р. Адамса, Х. Андерсона, М. Беккера, В. Бурцева, Ю. Вороніна, М. Готліба, О. Грачової, Р. Доджа, Д. Кармайкла, В. Родіонової та ін.

Актуальність теми роботи викликана тим, що останнім часом в організації системи державного фінансового контролю простежується тенденція зміщення акценту з подальшого контролю в сторону попереднього і поточного, що відображено в багатьох законодавчих актах і нормативних документах, що регламентують бюджетну сферу, отже, основним мотивом здійснення контрольної діяльності стає запобігання порушень, пов'язаних з незаконним, нецільовим і неефективним витрачанням коштів державного бюджету.

Доцільним стає цю тенденцію відстежити, виявити закономірності в розвитку системи державного фінансового контролю, існуючі проблеми та можливі шляхи їх вирішення, на прикладі європейської практики.

Метою роботи є поглиблення теоретичних засад державного фінансового контролю, дослідження досвіду його здійснення в країнах ЄС та на підставі нього визначення напрямів удосконалення державного фінансового контролю в Україні.

Об'єктом дослідження є система державного фінансового контролю України.

Предметом дослідження є теоретико–методологічні та організаційно–практичні засади формування й розвитку державного фінансового контролю України в умовах ринкової економіки.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи пізнання явищ і процесів в системі державного фінансового контролю. Зокрема, в основу теоретичного дослідження покладено системний метод, використання якого обумовлено природою самого предмету, що, в свою чергу, є складовою економічної, політичної і соціальної систем суспільства. При дослідженні сутності контролю, визначенні основних категорій, застосовувалися методи наукової абстракції. Ретроспективне дослідження процесів трансформації системи державного фінансового контролю здійснено із поєднанням історичного і логічного підходів та методу екстраполяції зарубіжного досвіду на вітчизняну практику. Розгляд співвідношення органів державного фінансового контролю в умовах побудови правового демократичного суспільства потребує залучення методів інституціональної теорії.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі, нормативно–правові акти у сфері державного фінансового контролю, наукові праці українських і зарубіжних учених з теорії, методології, методики та організації фінансового контролю, інструктивно–методичні документи, матеріали наукових статей. Звітні, інформаційно–аналітичні та статистичні матеріали Рахункової палати України, Міністерства фінансів України, Державної фінансової інспекції України, Державної фіскальної служби України, інших центральних органів виконавчої влади, інтернет–джерела.

### **Висновки**

1. У результаті вивчення сутності та елементів фінансового контролю узагальнено наукові поняття щодо сутності фінансового контролю і на основі цього складено узагальнююче тлумачення терміну «фінансовий контроль». Таким чином, фінансовий контроль – це контроль за формуванням та використанням фінансових ресурсів; це система дій та контрольних заходів органів державної і місцевої влади, окремих суб'єктів господарювання, яка направлена на попередження та усунення фінансових правопорушень, неефективного управління фінансовими ресурсами і активами з боку підприємств, організацій, установ у процесі їх фінансовогосподарської діяльності. Разом з тим у рамках вивчення сутності фінансового контролю розглянуто основні його складові, а саме: об'єкт, суб'єкт, підконтрольний суб'єкт, предмет контролю, контрольні заходи. Також, досліджуючи сутність фінансового контролю, значна увага приділялась вивченню класифікації фінансового контролю.

2. В рамках проведеної характеристики суб'єктів державного фінансового контролю виділено основних його суб'єктів та перелік їх функцій. Особливе місце серед суб'єктів державного фінансового контролю займає ДФІУ як основний орган реалізації державної політики у сфері державного фінансового контролю. У свою чергу, розглядаючи організаційно-правові аспекти діяльності

органів ДФІ слід зазначити, що це формально єдиний орган державного фінансового контролю, який діє в Україні. Урядовий орган державного фінансового контролю має трирівневу структуру та основною функцією якого є здійснення контролю за цільовим та ефективним використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів.

3. Дослідження порядку проведення органами ДФІ контрольно-перевірочної роботи дає змогу стверджувати, що органи ДФІ проводять контрольні заходи у 3 формах: інспектування, державний фінансовий аудит та перевірка державних закупівель. Серед них найпоширенішим є інспектування, тому порядку його проведення приділялась особлива увага. Інспектування як окремий контрольний захід проводиться у формі планових та позапланових ревізій. Тривалість планової виїзної ревізії не повинна перевищувати 30 робочих днів, позапланової виїзної ревізії 15 робочих днів.

4. У результаті проведення моніторингу контрольно-перевірочної роботи органів ДФІ було встановлено, що кількість проведених контрольних заходів останнім часом зменшується, однак кількість порушників бюджетного законодавства збільшується.

5. На основі проведеного дослідження ефективності контрольно-перевірочної діяльності органами ДФІ було виявлено зниження ефективності контролю. Ефективність розрахована за допомогою трьох підходів. Усі розрахунки свідчать про зниження ефективності як в ДФІУ, так і в ДФІ в Одеській області. Розраховані коефіцієнти ефективності мають тенденцію до зниження, окрім коефіцієнта дієвості контролю, який показує позитивну динаміку. Таким чином, проведені розрахунки свідчать про неефективну діяльність органів ДФІ.

6. В рамках дослідження зарубіжного досвіду організації урядового фінансового контролю зроблено акцент на особливості організації урядового фінансового контролю у розвинених країнах світу, таких як: США, Японія,

Франція, Швеція, Велика Британія та ін. Разом з тим, розглянуто основні функції, які покладені на урядовий орган фінансового контролю у перерахованих країнах. Результати дослідження свідчать про те, їх що функції схожі та направлені на контролю на ефективність витрачання бюджетних коштів. Однак, кожна країна має свої особливості, які пов'язані із рядом чинників, наприклад із історично прийнятою у країні формою правління, особливостями розподілу функціональних повноважень між гілками влади, ступенем демократичного розвитку суспільства.

7. У результаті проведеного моніторингу діяльності органів ДФІ було виявлено проблемні питання організації урядового фінансового контролю в Україні організаційного, методичного, правового та кадрового характеру.

8. На основі проведеного дослідження, з метою удосконалення діяльності урядового органу фінансового контролю, запропоновано: розробити та прийняти Закон України «Про фінансовий контроль в Україні», створити єдину інформаційну базу даних для органів фінансового контролю, запровадити модель публічного внутрішнього фінансового контролю (PIFC), удосконалити механізм взаємодії органів ДФІ з правоохоронними органами, розробити методи стимулювання для працівників ДФІ, підвищити кваліфікацію кадрів, адаптувати законодавства України до законодавства ЄС.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Навчальний посібник з економічної теорії Сірко А.В 2011р.
2. Наукова робота Загорського В.С., на тему: «Система державного фінансового контролю в Україні: концептуальні засади теорії та практики» 2015р.
3. Грицюк І.В. Фінансовий контроль формування і використання коштів місцевих бюджетів. Дис. канд.екон.наук: 08.00.08. // І.В. Грицюк. – Чернівці: 2010
4. Зудилин А.П. Финансовый контроль: Учеб. пособие. – М.: Изд-во Рос. университета дружбы народов, 2000, - 422 с.
5. Кузнецов А.Ю. Основы формирования российской системы финансового контроля деятельности хозяйствующего субъекта. 2003г. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://diss.rsl.ru/diss/03/0565/030565027.pdf>
6. Дмитренко Є.С. Фінансовий контроль / Є.С. Дмитренко // Великий енциклопедичний юридичний словник. – К.: Юрид. думка, 2007. – С. 942

7. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456–VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
8. Калінюк Н.В. Удосконалення системи управління місцевими фінансовими ресурсами. Дис. канд.наук з держ.управління: 25.00.04. // Н.В. Калінюк. – К.: 2005.
9. Стефанюк І. Б. Державний фінансовий контроль підприємницької діяльності в Україні: Авторефер. України, 2002 рік.
10. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
11. Бюджетний кодекс України : Закон, Кодекс від 08.07.2010 № 2456-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 50-51. – Ст. 572.
12. Про Рахункову палату: закон України від 11.07.1996 № 315/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/315/96-Вр>.
13. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : закон України від 26.01.1993 № 2939-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>.
14. Про заходи щодо підвищення ефективності контролю за використанням бюджетних коштів : Указ Президента України від 19 вересня 2000 року N 1074/2000 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 38. – С. 16-17.
15. Про Стратегію розвитку системи управління
16. Звіти Рахункової палати [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ac-rada.gov.ua/control/main/uk/publish/category/32828>.
17. Бровкина Н.Д. Основы финансового контроля : учеб. пособ. / Н.Д. Бровкина ; под ред. М. В. Мельник. – М. : Магистр, 2011. – 384 с.
18. Кулінкович Т. Сутність фінансового контролю в державному управлінні / Т. Кулінкович // Актуальні проблеми державного управління. – 2013. – Вип. 3. – С. 91-94.

19. 11. Магута Р.М. Стан діагностики фінансової стабільності в Україні / Р.М. Магута // Інвестиції : практика та досвід. – 2015. – № 17. – С. 84-93.
20. Магута Р.М. Фінансові дисбаланси: необхідність посилення державного нагляду та контролю / Р.М. Магута // Інвестиції : практика та досвід. – 2014. – № 18. – С 114-122.
21. Мінін Б.В. нові плани “Групи 20” по забезпеченню зростання і стабільності світової економіки / Б.В. Мінін, Л.Г. Таранкова // Гроші і кредит. – 2012. – № 3. – С. 34-38.
22. Фінансове право України : підручник / Г.В. Бех, О.О. Дмитрик, І.Є. Криницький; За ред.. М.П. Кучерявенка. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 320
23. The Lima Declaration of Guidelines on Auditing Precepts [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ksp.mos.ru/common/upload/The\\_Lima\\_Declaration\\_of\\_Guidelines\\_on\\_Auditing\\_Precepts.pdf](http://www.ksp.mos.ru/common/upload/The_Lima_Declaration_of_Guidelines_on_Auditing_Precepts.pdf).
24. Про затвердження Порядку проведення Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм. Постанова Кабінету Міністрів України від 10 серпня 2004 р. № 1017 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1017-2004>
25. Офіційний сайт ДАСУ. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua>.
26. Офіційний сайт ДАСУ в Одеській області. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.odoblkru.gov.ua>.
27. Жуков В. А. Государственный финансовый контроль / В. А. Жуков, С. П. Опеньшев. – М., 1999. – 385 с.
28. Басанцов І. В. Теоретичні і методичні основи оцінки ефективності державного фінансового контролю // І.В. Басанцов // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. – 2014. – №6(65). – С. 149-156.
29. Фоміцька Н.В. Результативність діяльності органів державного

фінансового контролю в Україні: проблеми оцінки / Н.В.Фоміцька, О.М.Шевченко // Теорія та практика державного управління. – 2016. – Вип. 4 (43) – С. 1-8.

30. Blöchliger H. Fiscal autonomy of sub-central governments / OECD. – Working paper, 2006. – p.

31. Федосов В. Фінансова реструктуризація в Україні: проблеми і напрями: монографія / [В. Федосов, В. Опарін, С. Львовчкін]; за наук. ред. В. Федосова. – К.: КНЕУ, 2002. – 432 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrkniga.org.ua/ukrkniga-text/72/>

32. Т. Кошук Журнал Европейской экономики Том 7(2), июнь 2016 с. 242-256 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/391/5/t7\\_2\\_ukr.pdf](http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/391/5/t7_2_ukr.pdf).

33. Турбулентность налоговых реформ / С. И. Юрий, А. И. Крисоватый, И. А. Майбуров, Т.В. Кошук. – К.: Знання, 2011. – 382 с. с.225-234